

tschappij ingaan,
ik bezielde zijn, zij
thwaardig bestaan
t de misdaad haar

e al te lang werd
istius ons drijven
ons bereik komen,
onen en dochteren
t. een Protestantisch
z werd opgericht,

zijn daarin ramm
t dringend genoeg
t. niet tot ontslagen
tot voorwaardelijk
heid gestelde per-
eeniging van zich
de reclasseering
Hier kan zij door
elenen op de be-
ziddings op een
ing. Ten behoeve
noeten uitgebreide
n verzameld. Gel-
histrieke aan-
r patronaat neem
dene onder haar

re arbeid niet vol-
eun.
op of zende giften
ging: Schevening-
50.
HEPP.

ST.
n.
n deze rubriek
n eenig opzicht
zijn en dus tot
orden.
van tijd tot tijd
ebruiken om te
r zijn, ook niet
maar die intus-
egelijk zijn van
het waard, dat
eigen en eigen-
tijd ligt een

it begrip „schuld”
heid, die dat volk
k als een duistere
al, wat over God
inig aan positieve
grote manco in
Al die ten toe-
de schrijver-zelf,
wil tot de daad
toe komt, daar is,
aak het besef ge-
daarheen gedre-
trek kan hun ook
voorkomende ge-
id Gods. Gelijk hij
raag naar de ver-
het kwaad in de
geen uitweg vind-
in het antwoord,
geeft: „Christus,
maar wisten, in
rd is en... wat

gehouden met de
ms verklaart hij:
s. Hij eindigt met
elijd hem niet als
n grooten smel-
n dus zijn Jezus-
aar het mij voort-
n: de trekken, die
ische vol en ook
deels terugvinden
et dan natuurlijk
l, zoals zij doen
bezigt zijn te han-
dit is bovenal het
n Heiland: Jezus,
er door het land,
en wonderlijk ge-
sel), tot alle ellen-
lagen der samen-
niet toevallig, dat
in Dostojewski's
voorkom. Met die
t voelde Zich wel
eische” Christus
(spreken) wil hij
„Petrinischen”
kerk (van wie hij
predikt) en ook
m, den „Paulini-
e, dat hij schijn-
herische gedaante
r „neen” weet te
ngt, d. w. z. zijn

drietal van deze boeken ter bespreking gereed,
en, omdat ze van één geure zijn, historische ver-
halen alle drie, en bovendien ieder voor zich van
het juist omschreven type, geven we aan die
bespreking een afzonderlijk artikel.

Meermalen reeds hebben we gesproken over de
waarde van historische verhalen en, omdat het
karakter van den modernen roman meebrengt dat
de romanliteratuur weinige historische bijdragen om-
vat, is het gelukkig, dat onder wat als lectuur, en
in 't bijzonder als jeugdlektuur aan de markt komt,
het historische verhaal een behoorlijke plaats in-
neemt. Want — we zullen nu op dat bij herhaling
geleverde betoog niet terugkomen — het goede,
historische boek verdient toch boven vele andere
de voorkeur.

Als een speciaal jongensboek verscheen eenige
weken geleden het verhaal van H. Gras, *De*

Schanslooper van Monnikendam!). De geschiedenis speelt in den tijd van den
Tachtigjarigen oorlog, in de dagen van 1573, toen
de Spanjaarden over Noord-Holland hun macht
deden gelden. En dan is hoofdfiguur een jongen
uit Monnikendam, die wat Spaansch kent, vlug
is en handig en daarom als spion door den Prins
in dienst genomen is. We volgen hem op zijn
vele avontuurlijke tochten als „schanslooper”, lezen
van de vele list, waarmee hij de Spanjolen weet
te misleiden, de gewichtige mededeelingen, die
hij weet te verkrijgen en overbrengt aan de burge-
meesters van Monnikendam en Hoorn en van de
belangrijke diensten, die hij het lijdende vader-
land bewijst. Bedoeld voor jongens, is de toon
van het geheel die, welke bij hun belangstelling
past; het wonderlijke en op 't kantje af levensgevaar-
lijke overheerscht in het verhaal. Telkens is de
jonge Hendrik Bot in lijfsgevaar, maar even vaak
weet hij den dans te ontspringen en bovendien
de hem opgelegde of vrijwillig ondernomen taak
te volbrengen. Ongetwijfeld heeft in dit alles de
Schrijversfantasie het historisch beeld opgekleurd,
maar hinderlijk onevenwichtig is het boek toch
niet geworden en de avontuurlijkheid is ook niet,
als zoo dikwijls in de jeugdlektuur, waaghalzerij
of onwezenlijk bravour. Jongens van het type Hen-
drik Bot zullen zeker hebben bestaan en ze hebben
het verdiend voor het nageslacht te blijven leven.
Daarom kunnen we dit boek onzen jongen lezers
aanbevelen: het geeft een kleurigen achtergrond
aan wat ze op school van de vaderlandsche ge-
schiedenis leeren.

Ook een jongensboek, maar steviger van concep-
tie, meer naar historisch snit gesneden is het

!) Uitg. van A. G. Schoonderbeek, Laren.

Jezus brengt bovenal het Evangelie van de liefde: heb
iedereen, ten allen tijde en in alles lief, lief, zonder op-
houden.

Uiteraard kunnen wij hierop thans niet nader ingaan,
al wil dat daarom nog allerminst zeggen, dat wij deze
onderscheidingen en tegenstellingen zouden aanvaarden.
Wij stemmen toe, dat dat het nieuwe en groote gebod is:
hebt elkander lief. Maar, kunnen nooit daarbij vergeten,
op welke basis het rust en tot welken prijs het werd in-
gewijd (om zoo te zeggen). De Jezus, die den Groot-
Inquisiteur kust, is wel echt de Russische: mag dit kus-
sen in die omstandigheden beschouwd zijn als het top-
punt van vergevende liefde en zelfs van principiële over-
winning (wat ik niet geloof), deze Jezus is, in diepten
zin, daadloos en niet, naar ons inzicht, gelijkwaardig
aan den Christus der Schriften. Vergelijk dit optreden
eens met Jezus' doorlopende handelwijze tegenover de
Farizeërs, met wie deze opper-jezuit toch heel veel ge-
meen heeft: tegenover hen zweeg de Heiland niet, hen
heeft Hij niet getracht te overwinnen door een kus te
drukken op hun Godslasterlijke lippen. Geweldig ont-
brandde tegen hen Zijn heilige verontwaardiging en
rechtmatige toorn. Dien Christus hebben wij lief, die op-
komt voor het recht van Zijn Vader, dat Hij door deze
gepatenteerde vromen niet zal laten hooren, maar on-
verkort handhaven. De Rus kent blijkbaar dezen Jezus
niet.

Dostojewski verheerlijkt de Russische, orthodoxe kerk,
maar maakt daarvan een geïdealiseerde kerk. Trouwens,
voor haar gemeenschap heeft hij nimmer veel gevoeld:
de enkele gemeenschap gaat hem bovenal. Nimmer vindt
ge hij hem b.v. een beschrijving van een godsdienstoeffe-
ning, toch van zoo gewichtige betekenis in het leven van
den Russischen geloovige. Hij roept op zijn doodsbed om
het sacrament, al een gebruik, weet hij 't (ook blijkens
zijn werken) vooral te waardeeren. Zoo staat het ook met
het gebod, dat hij prijst, weer bovenal als individueele
oefening, nergens erkent hij het in zijn gemeenschappelijke
kracht en betekenis.

Tenslotte, wat één der fundamentele dingen betreft:
Dostojewski is door en door overtuigd van de verzondigd-
heid aller menschen (al schijnt hij de kinderen buiten de
erfschuld te sluiten). Feitelijk weet hij dien allen-
omvattenden zondelast niet zwaar genoeg te benadrukken.
Des te verwonderlijker mag heeten, dat het concrete besef
van persoonlijke zonden, van dag tot dag, ook in zeer be-
paalde gevallen, bij zijn personen maar zeer slecht tot
uiting komt. Veel meer iets van het berusten in het on-
veranderlijke en onvermijdelijke: „nu, ja, ik heb weer ge-
zondigd, wat is er aan te doen!” Eerst na lange redeneer-
ingen komen Dostojewski's menschen er dikwijls pas
toe, te erkennen, dat wat ze deden, strafwaardig was,
maar dan nog, op welke gronden soms. Het hartverbre-
kende schuldbesef, zoals de Schrift ons dat leert ken-
nen, het inzicht in het wezen der zonde, als zonde aller-
eerst en bovenal voor God, moet ge bij hem niet zoeken.
Dostojewski's waarde als dichter, als fijn ciseleerend
kunstenaar, ons openbarend het wezen van het Russische

verhaal van G. C. Hoogewerff, *Onder de*
Duinkerkers!). 't Is evenzeer een avontuurlijk
verhaal, maar 't blijft geheel op de basis der rea-
liteit, is bovendien geschreven met voortreffelijke
kennis van zaken en met al de effecten eener
goede vertelkunst.

Een Hollandsche weesjongen verschijnt hier ten
tooneele, die in handen valt aan de beruchte Duin-
kerker kapers. Hij wordt meegenomen naar het
rooversnest aan 't kanaal en moet daar de vrouw
van zijn meester bij haar nering helpen. Zoo be-
weegt hij zich een tijdlang onder de Duinkerkers,
wat den Auteur gelegenheid geeft over het leven
en bedrijf van deze gevreesde zeerovers allerlei
te vertellen. Binnen de grenzen van kapers-moge-
lijkheid wordt hij goed behandeld; zelfs hecht hij
zich aan zijn meester en diens zoon, die een goed
vriend van hem wordt. En als hij ten slotte, met
hen beiden aan boord van een kaperschip, door
de Hollanders gevangen genomen wordt, weet hij
hun heider leven te redden en zelf de begeerde
vrijheid zich te verwerven.

Wij meenen, dat met dit verhaal een uitnemend
jongensboek ons wordt geboden. Bart, de knaap,
die dit Duinkerker avontuur beleefd, zal bij de
lezers ongetwijfeld populair zijn en geest en toon
van het boek zijn zoo, dat we zonder eenig bezwaar
onzen jongens hun sympathie laten kunnen. 't Is
neutraal, maar alszoodanig dan proeve van het
neutrale boek, dat we toch wel kunnen aan-
vaarden.

Intusschen — we hebben het al vaker gezegd,
boven de neutrale verhalen, hoe goed die dan
ook mogen zijn, verkiezen we de christelijke. Want
die geven, ook en vooral in hun historie-repro-
ductie, de beschouwing, die we voor onze jonge
lezers wenschen, stellen het historisch gebeuren
in het licht, waarin wij het zien en doen het
historisch verhaal uitkomen in zijn juiste waarde.

Zulk een christelijk boek is „Meester Mein-
dert” door Hugo Kingmans²⁾. Al eerder
hebben we het werk van dezen Schrijver genoemd
en vooral zijn geschiedkundige verhalen als goed
leeren zien. Thans leidt hij ons terug naar den
tijd van den inval der Munsterschen in 1672. De
vesting Coevorden, slecht voorzien van munitie,
verwaarloosd in haar verdedigingswallen, moet zich
overgeven aan den vijand, die nu een vast punt
in handen heeft voor een goed voorbereiden aan-
val op Groningen. In het zwaar geteisterde Coevor-
den leeft de vrome meester Meindert, die bidt,
maar ook werkt. Hij gaat de verbeteringen na,
die de Munsterschen aanbrengen, zet de nieuwe

2) Uitg. van Holkema en Warendorf's U. M., Amsterdam.

3) Uitg. van Firma Jan Hago, Groningen.

volk, een verborgenheid op zichzelf, zijn machtige weer-
gave van het meest-ingewikkeld zielsgebeuren, van
oogenblik tot oogenblik, wij erkennen het alles, en kun-
nen zoo veel van hem leeren, al moet er dan wel zeer
goed onderscheiden worden, en zijn land niet zonder zeer
vertrouwen gids betreden. Maar, daarvan hebben wij nu
feitelijk niet te handelen. 't Ging m. n. om zijn Jezus-
beeld. Er zijn er, die hun Nieuwe Testament tegenwoordig
lezen door den bril van Dostojewski, zoo heeft men kun-
nen opmerken. Daarvoor willen wij waarschuwen: zijn
Jezus (hoezeer de opgestane Heiland ook overigens in
het centrum van het geloovig-Russische bewustzijn staan
moge) is te uitsluitend de groote Lijder, Dulder, Drager,
ook de groote Mede-Lijder, de over alles heen, zonder
meer, Liefhebbende, Al-Begrijpende en dies-Vergevende,
ja (al verwerpt Dostojewski uitdrukkelijk de leer der al-
gemeene verzoening) Degene, die toch praktisch allen
maar al te graag alles vergeeft, onvoorwaardelijk.

De grootsche en heerlijke daadkracht van den Heiland,
die Hij dus ook vraagt van Zijn volgelingen, in een
vreugdevolle levensaanvaarding, tot levenswijding (de
Calvinistische levens- en wereld-beschouwing heeft Dos-
tojewski niet gekend), hij weet er schijnbaar niet van.
De „Russische” Christus (hoeveel te minder dan nog,
ge kent dan nu die onderscheiding, Dostojewski's Rus-
sische „Christus”) bezit (wel heel duidelijk blijkt dat
uit Dostojewski's eigen hoofdpersonen) niet de kracht, die
de mensch beheeft om het leven wel toegerust, moedig en
vreugdig, tegen te gaan. Het hier-ons-geteekende Jezus-
beeld derft den meest-betekenen trek: Hij is in geen
geval de Middelaar Gods en der menschen. Prof. Leipoldt,
in zijn nu meermalen dankbaar geciteerd artikel, wijst er,
in dit verband op, dat hij, in heel het uitgebreide werk
van Dostojewski, maar één plaats heeft kunnen vinden,
waar Christus meer dan louter voorbeeld is.³⁾ Dan is het
geen wonder, dat dit Jezus-beeld de kracht mist, die tot
levensverzoening eerst, en aanvaarding dan, benodigd is,
en daarenboven te veel andere qualiteiten juist heeft,
waardoor het tegen de stormen van den tijd niet bestand
bleef. Wij kunnen het daarom ten eenenmale niet eens
zijn met de opvatting, door meerderen geuit, dat Dosto-
jewski onze gids zijn kan naar het land van een haast-
komende, nieuwe, vooral religieus-getinte cultuur. Zoo
noemt J. J. a. C. Thomsen Dostojewski b.v. den man,
in wien „de synthese is van het realistische en mystieke,
een dier syntheses waaruit de nieuwe cultuur haar kracht
zal zoeken”: en verder zegt hij: „nu is Dostojewski altijd
weer de verhoerlijker van den Christus”.⁴⁾ Dat was in
1918, sindsdien is er heel wat gebeurd, m. n. in Rusland.
In het volk bleek heel wat anders te wonen, dan de be-
lijdenis van het willen leven naar Jezus' exempel.

Toen ik hierboven van Toergenjew handelde (zie Art.
XXI), haalde ik het oordeel van iemand aan, die zelf
Rus is, Mereschkowski: hij achtte de Christus-prediking
zoo wel van Dostojewski, als van Tolstoj, bedenkelijk, om
hare diepere verwantschap met schijnbaar geheel-tegen-
overgestelde opvattingen. Ja, Mereschkowski heeft zich
daarin, zoals de tijd bewees, een allermerkwaardigst

verdedigingswerken nauwkeurig op papier en trekt
dan met vrouw en kind naar Groningen. Daar
zoekt en vindt hij contact met generaal Rabenhaupt,
dien hij weet over te halen tot een aanval op
Coevorden. Meester Meindert leidt zelf de expeditie
en slaagt erin, de Munsterschen te verdrijven,
en met de erkenning „Het is van den Heere ge-
schied en het is wonderlijk in onze oogen”, vestigt
hij zich weer in zijn oude en zoo geliefde stad.

Vlot verteld en strikt zich houdend aan het
historisch gebeuren, verdient ook dit boek ver-
melding als een aanbevelenswaardig geschiedkun-
dig verhaal, als goede proeve ook van christelijke
lectuur. Het moge minder avontuurlijk en daar-
door minder spannend zijn dan de beide andere,
't is zeker niet de mindere wat aangaat onze waar-
deering. Bij de groote schaarschte aan goede, chris-
telijke historieverhalen, is dit boek ons zeer wel-
kom, ook als lectuur voor de jeugd.

Vogels van diverse pluimage zijn alzoo de drie
besproken boeken, maar, zoals we zeiden aan
't begin, ze zijn ieder van een eigensoortige be-
teekenis: 'teene als boeiend jongensboek, 'tweede
als degelijk historisch verhaal, 'tderde als bijdrage
tot de christelijke lectuur van geschiedkundig ka-
rakter; en daarom alle drie een kennismaking
waard.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Feest en Stille.

„De Bloeiende Wildernis”. Een feestboek voor
stille uren, door J. A. Tazelaar.
Amsterdam — Uitg. Mij Holland, 1928.

Feest en stille zijn niet gemakkelijk te vereenigen voor
vele menschen.

Maar voor een christelijken feestganger hooren die
twee begrippen bijeen en wordt niemand tot het feest ge-
wijd, dan die de stille heeft leeren verdragen.

Daarom is het een geroep tot wederkeer naar onszelf
en naar God, als hier een boek verschijnt, welks onder-
titel luidt: Een feestboek voor stille uren.

Het werk van ds Tazelaar verdient om meer dan één
reden een plaats in deze rubriek, maar niet het minst
leidde de plaatsbepaling van de aankondiging van zijn
werk tot de rubriek „Boek van de Week”, omdat wij
thans aan den vooravond van Goeden Vrijdag en van
Paascheest staan.

Dat zijn twee „feestdagen”, gelijk wij plegen te zeggen.
De sterfdag en de dag van het leven dat God gemaakt
heeft.

Die twee kunnen eerst samen tot feestdagen worden
en kunnen eveneens eerst onder één gemeenschap-
pelijke rubriek van FEEST-dagen verbonden worden,
als wij de „stille” hebben verduurd, in Gods tegen-
woordigheid.

Stille.....

profeet betoond. Hij noemt Tolstoj's terugkeer tot het een-
voudige volk, zijn hoop, Rusland door dien „eenvoud der
hoeren” te redden, een vorm van nihilisme. Ook in Dos-
tojewski's trotsche verachting tegenover het „godelooze,
verrotte Westen”, in zijn verheerlijking van het Russische
volk, als het eenige, dat de Godsidee in zich draagt,
schuilt z. i. het gevaar van een nog erger, zij het ook ver-
borgene nihilisme, dat zich al voor onze oogen openbaart
in het meest-verregaande patriotisme en wel waarlijk-
godelooze nationalisme. Deze menschen prediken daad-
werkelijk in de plaats van Christus den Antichrist. „Aan
hunne vruchten zult ge ze kennen”. Hun vruchten zijn
nu juist al die gruwelen en schanddaaden, die tegenwoordig
bij ons in den naam van Christus worden bedreven.

En hij gaat dan verder: „De hoogmoed der reactie, die
Rusland van West-Europa scheidt en steunt op ortho-
doxie, autoeratie en nationalisme, en de hem-tegenover-
gestelde, doch niet minder-schrikkelijke hoogmoed der
revolutie, die de religieuze cultuur van het volk, zijn le-
vende historie en zijn levend heden „verneemt” en alles
vernietigen wil, om op den totaal verwoesten bodem alles
nieuw op te bouwen — dat zijn de beide ons dreigende
gevaaren”.⁵⁾

Deze dreiging is in vervulling gegaan: verwantschap,
hoe vreemd het ook lijkt, bestaat er ongetwijfeld tusschen
de twee, die Mereschkowski noemt. Ook zoo, dat het ge-
loof in den „Russischen” Christus het Russische volk
niet sterk genoeg gemaakt heeft, zoodat het het geraffi-
neerde duivelswerk met macht, inwendig en dan ook uit-
wendig, heeft kunnen weerstaan: er was geen geheiligde
daadkracht.

Wij zouden, ter nadere illustratie van onze bedoeling,
nog kunnen wijzen op de kruispunten in de beschou-
wingswijzen van Dostojewski en een man als Nietzsche,
hoezeer de eerste de leer van den laatste aangaande den
Uebermensch b.v., toch schijnbaar radicaal verwerpt in
zijn „Schuld en Boete”, maar wijzen daarheen nu slechts,
om daarop misschien in een ander verband nog terug te
komen.⁶⁾

Onze slotsom kan geen andere zijn, dan die van Prof.
Leipoldt, overgezet voor onze behoeften: „Men kan van
Dostojewski veel leeren. Maar wie een Schriftgeloovig
Christen en een goed vaderlander is, zal aan Dostojewski
voorbijgaan”.⁷⁾

1) Leipoldt, a.w. pg. 413.

2) Idem, pg. 433.

3) Zie diens artikel: „Dostojewski's Cultuurbetekenis”, in
„Eltheto”, Orgaan der N. C. S. V., 72ste Jaargang, April 1918,
No. 7, m.n. pg. 229/30.

4) Zie het aangehaalde artikel van Mereschkowski over
Turgenjew, pg. 227/8.

5) Leipoldt, a.w. pg. 372/3, waar voorbeelden van die ver-
wantschap worden gegeven.

6) Idem, pg. 434.